

„Kötetlen kalandozások...”

Regölés kisdobosoknak. Tájékozódás a szabadban.

Március

„Nyitnikék...”

Ibolya- és hóvirágtúra a bánki erdőbe. Tájékozódás a térkép segítségével.

„Pirosló arccal és piros zászlókkal...”

Emléktúra az 1848—49-es hősök emlékére.

Április

„Tavaszi szél vizet áraszt...”

Szünidei túra az úttörővasút mellett. Tájékozódás térképvázlaton.

Május

„Ej, baj gyöngyvirág...”

Növénygyűjtő túra a fancsikai tavaknál, az alföld hóvirága.

„Madárka, madárka...”

Védett madaraink, látogatás a Nenyeli-parkban.

Június

„Báránnyelbő bodorító...”

Jelvénykiosztó évadzárás.

Fontosnak tartjuk, hogy ezeket a találkozót a játékosság hassa át. A túrákon szerzett madártoll, érdekes nyomatú kőzet, ritka növény, bekerül a gyűjteménybe, a túra történetébe, fényképei a csoport krónikájába, s az így szerzett élmény még maradandóbbá lesz.

IRÁNYI KÁROLY

Tab

Iskolai irodalmi műsor március 15-re

Felállítás: A szavalókórus lépcsőn vagy emelvényen, amely zászlódíszben van, így a többi tanuló látja a szereplőket. A szavalókórus tagjai a lépcsőn kétoldalt egymás mögött állnak fel, így nem is takarják egymást. A táncos-énekes páros a szavalókórus mögött, az énekar és az audióberendezések a szavalókórus mellett vannak elhelyezve. Az utóbbiak: pianínó és lemezjátszó. A szavalókórus és az énekar tagjain kokárda van.

MŰSOR

A tanulók gyülekezése alatt a lemezjátszóval a Fehérvári induló sugárzása.

1. HIMNUSZ — előadja az énekar.

2. RÓVID BEVEZETŐ — elmondja egy tanuló.

Kedves Tanáraink! Kedves Tanulótársaink!

Ma az 1848-as dicső szabadságharc és forradalom emlékét ünnepeljük. Azét a forradalomét, amely végigvonult 1848—49-ben Nyugat- és Közép-Európán, s amelynek eseményei aranybetűkkel íródtak be az európai és a magyar nép történetébe!

Mi, most ennek a példás és hősiességteljes történelmi tettnek csak a fölfelé ívelő szakaszát kívánjuk felvillantani. Néhány fontosabb epizódján keresztül szeretnénk annak feledhetetlen emlékét és számunkra is hasznos jelentőségét felidézni. Vegyünk példát a tenniakarásból, a forradalmi odaadásból!

Párizs! — Bécs! — Pest! Peregienek az események!! (kis szünet) (Itt egy másik tanuló veszi át a szót.)

Az 1847-es országgyűlésre folytak a követválasztások. Pest megye követévé néhez harcok után Kossuth Lajost sikerült megválasztani. De az országgyűlésen az ellenzék csak kis többséggel rendelkezett. A király magyar szóval nyitotta meg az országgyűlést, és néhány reform elfogadását ígérte meg a képviselőknek. Így akarta elterelni az ellenzék figyelmét az idegén önkényuralom kérdéséről. Terve majdnem sikerült. A köznemesi követek megkezdték a polgári átalakulás legfontosabb feltételeinek tárgyalását. Először a köztelherviselés, majd a jobbágyok terheinek megszüntetése került sorra. De a teljes adómentességről a birtokosok nem akartak lemondani, és nem fogadták el a jobbágyok földjének, szolgáltatásainak kötelező megváltásáról szóló javaslatot sem. Ekkor már 1848. február vége felé járt az idő. Úgy látszott, hogy a polgári átalakulás ügye zátonyra futott. Február végén azonban villámcsapásként vágott be a hír: Párizsban kitört a forradalom, a nép elkergette Lajos Fülöpöt!!

3. VERS: Petőfi S.: 1848 — Elmondja: az 1. versmondó.

Ezernyolcszáznegyvennyolc, te csillag,
Te a népek hajnalcillaga!...
Megviradt, fölébredett a föld, fut
A hajnaltól a nagy éjszaka.
Piros arccal
Jött e hajnal,
Piros arca vad sugára
Komor fényt vet a világra;
E pirulás: vér, harag és szégyen
A fölébredt nemzetek szemében.

Csatatér a nagyvilág. Ahány kéz,
Annyi fegyver, annyi katona.
Mik ezek itt lábaim alatt? ... hah,
Eltépett lánccal, s eltört korona.
Tűzbe véle! ...
No de mégse,
Régiségek közé zárjuk,
De nevüket írjuk rájuk,
Különben majd a későn-születettek
Nem tudnák, hogy ezek mik lehettek.

Nagy idők. Beteljesült az Írás
Jóslatja: egy nyáj, egy akol.
Egy vallás van a földön: szabadság!
Aki mást vall, rettentőn lakol.

(Aláfestés: a 2. versszakról pianínóval: a Marseillaise néhány dallamrészlete!)

(Folytatódik az eseményismertetés.)

Kossuth azonnal cselekvéshez látott. Az alsótáblán március 3-án nagy beszédet mondott, amelyben összefoglalta a reformköveteléseket. Követeléseit azzal tetézte, hogy Magyarország számára önálló, független, csak a magyar országgyűlésnek felelős minisztérium kinevezését kívánta. Kossuth javaslatait a köznemesi követek egyhangúlag elfogadták.

Bécsben ezelőtt már arról tárgyaltak, hogy az országgyűlést feloszlatják. Azonban az udvar minden cselszövése halomra dőlt, amikor március 13-án Bécsben is kitört a forradalom.

Erre a híre a főurak is elfogadták a Kossuth-féle törvényjavaslatokat, s azokat küldöttség vitte a királyhoz jóváhagyásra. Mint tudjuk, a király megígérte, hogy

szentesíti a reformtörvényeket. Valójában az időt húzta, s közben a polgári forradalom leverésére szervezkedett. A hazát féltő népünk erre egyemberként megindította dicső küzdelmét a függetlenség és szabadság kivívására!

4. VERS: Petőfi S.: Akasszátok föl a királyokat — Elmondja: a 2. versmondó.

Lamberg szívében kés, Latour nyakán
Kötél, s utánok több is jön talán,
Hatalmas kezdesz lenni végre, nép!
Ez mind igen jó, mind valóban szép,
De még ezzel nem tettetek sokat —
Akasszátok föl a királyokat!

Vagy nem tanultad még meg, oh világ,
Gyűlölni méltóképen a királyt?
Oh, hogyha szétönthetném köztetek
Az t szilaj veszett gyűlöletet,
Mitől keblem, mint a tenger, dagad! —
Akasszátok föl a királyokat!

Hiába ömlik, hősök, véretek,
Ha a koronát el nem töritek.
Fejét a szörny ismét fölemeli,
S akkor megint elől kell kezdeni.
Hiába lenne ennyi áldozat? —
Akasszátok föl a királyokat!

(Aláfestés: Pianínóval mindhárom versszak alatt ismét a Marseillaise dallamrészletei, majd végső akkordjai!)

5. ÉNEK- és ZENEKAR LEMEZRŐL: Föltámadott a tenger (8. osztályos lemezsorozat, 5. lemezdal, 4. szám).

6. Az előbbi zene fokozatos elhalkulása, majd abbahagyása közben VERS: Petőfi S.: Föltámadott a tenger...

(Elmondják: Szavalókórus, valamennyi szereplőből a szóló I., II., III.)

Szavalókórus:	Föltámadott a tenger, A népek tengere; Ijesztve eget-földet, Szilaj hullámokat vet Rémitő ereje.
Szóló I.	Látjátok ezt a táncot? Halljátok e zenét? Akik még nem tudtátok, Most megtanulhatjátok, Hogyan mulat a nép.
Szóló II.	Reng és üvölt a tenger, Hánykódnak a hajók, Súlyednek a pokolra, Az árbc és vitorla Megtörve, tépve lóg.
Szóló III.	Tombold ki, te özönvíz, Tombold ki magadat, Mutasd mélységes medred, S dobáld a fellegekre Bőszült tajtékodat.
Szavalókórus:	Jegyezd vele az égre Örök tanulságúl: Habár fölül a gálya, S alúl a víznek árja, Azért a víz az úr!

7. PETŐFI NAPLÓJÁBÓL: Pest, 1848. március 15. (Elmondja az eseményismertető.)

Üdvez légy születésed napján, magyar szabadság! Először is én üdvezellek, ki imádkoztam és küzdöttem érted! Üdvezellek oly magas örömmel, amilyen mély volt fájdalom, midőn nélkülöztelek tégedet! — Oh, szabadságunk, édes, kedves újszülött, légy hosszú életű e földön, élj addig, míg csak él, egy magyar...

8. VERS: Petőfi S.: Nemzeti dal — A refrénig mondja a 3. versmondó, a refréntől: a szavalókórus.

1. Talpra magyar, hí a haza!
Itt az idő, most vagy soha!
Rabok legyünk vagy szabadok?
Ez a kérdés, választatok! —

Refrén: A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

2. Rabok voltunk mostanáig,
Kárhozottak ősapáink,
Kik szabadon éltek-haltak,
Szolgaföldben nem nyughatnak.

Refrén:

3. Sehonnai bitang ember,
Ki most, ha kell, halni nem mer,
Kinek drágább rongy élete,
Mint a haza becsülete.

Refrén:

4. Fényesebb a láncnál a kard,
Jobban ékesíti a kart,
És mi mégis láncot hordtunk!
Ide veled, régi kardunk!

Refrén:

5. A magyar név megint szép lesz,
Méltó régi nagy híréhez;
Mit rákentek a századok,
Lemossuk a gyalázatot!

Refrén:

6. Hol sírjaink domborulnak,
Unokáink leborulnak,
És áldó imádság mellett
Mondják el szent neveinket.

Refrén:

(Aláfestés: „A magyarokhoz” c. ének pianínóval vagy 4—5 tanulóval. Megtalálható: Daloló ifjúság II. 25. oldal.)

9. PETŐFI NAPLÓJÁBÓL: 1848. március 24. (Az események ismertetője mondja el.)

A diadal tökéletes volt, nemcsak felmentünk, de vissza is jöttünk Buda várából, s a sajtószabadságon kívül lehoztuk az irodalmi működéséért tömlöcbe zárt Táncsics Mihályt. — Republicanus vagyok lelkestül-testestül, az voltam, mióta eszmélek, az leszek végső lehelletemig. Azon időben, mikor a lelkeket vették és jó drágán fizették, mikor egy alázatos görnyedés megalapított jövődő volt, én messze kerültem a vásárt, és senki előtt még csak fejemet sem billentettem meg, hanem álltam egyenes fővel, s fáztam és éheztem. Lehetnek ékesebb, nagyszerűbb lantok és tollak, mint az enyém, de szeplőtelenebbek nincsenek, mert soha lantomnak egy hangját, tollamnak egy vonását sem adtam bérbé senkinek: énekeltem és írtam azt, mire lelkem istene ösztönzött, lelkem istene pedig a szabadság!

10. VERS: Petőfi S.: A szabadsághoz — Elmondja a 4. versmondó.

Oh szabadság, hadd nézzünk szemedbe!
Oly sokáig vártunk rád epedve,
Annyi éjen által, mint kísértet,
Bolygott lelünk a világban érted.

Kerestünk mi égen-földön téged,
Egyetlenegy igaz istenséget.
Te vagy örök, a többi mind bálvány,
Mely leroskad, egy ideig állván.

S mégis, mégis számkivetve voltál,
Mint a gyilkos Káin bujdokoltál,
Szent nevedet bitóra szögezték,
Érkezésedet hóhérok lesték.

Megszűnt végre hosszú bujdosásod,
Sírba esett, ki neked sirt ásott,
Bevezettünk, s uralkodás végett
Elfoglaltad a királyi széket.

Ne félj semmit, megvédünk, ... csak egy szót,
Csak emeld fel, csak mozdítsd meg zászlód,
S lesz sereged ezer és ezernyi,
Kész meghalni vagy diadalt nyerni!

Aláfestés: Az énekkar a vers első versszakától dúdolja a Kossuth L. azt üzente c. dalt, majd az ének refrénjétől szöveggel énekelnek.)

11. KOSSUTH-TOBORZÓ: Előadják: Ének: egy tanuló, pianínón kíséri: egy másik tanuló.

12. TOBORZÓTÁNC: Előadják a táncosok.

(Aláfestés: A tanulók verbunkos táncát a „Mos szép lenni katonának” c. dal ritmusára adják elő, amelyet az énekkar énekel.)

13. VERS: Petőfi S.: Fölli (1. versszak) és a Csatadal — Előadja a szavalókórus + a szóló I., II., III.-nak kijelölt tanulók.

Szólo I. Elég soká voltunk fajankók,
Legyünk végre katonák!
Elég volt már a furulyából,
Riadjatok meg, harsonák!

Szólo II. Trombita harsog, dob pereg,
Kész a csatára a sereg.
Előre!
Süvit a golyó, cseng a kard,
Ez lelkesíti a magyart.
Előre!

Szólo III. Föl a zászlóval magasra,
Egész világ hadd láthassa.
Előre!
Hadd lássák és hadd olvassák,
Rata szent szó van: szabadság.
Előre!

Sz. kórus: Előre!

Szólo I. Véres a föld lábam alatt,
Lelőtték a pajtásomat.

Sz. kórus: Előre!

Szóló I. Én se' leszek rosszabb nála,
 Berohanok a halálba.
 Sz. kórus: Előre!
 Sz. kórus (végig): Ha lehull a két kezünk is,
 Ha mindnyájan ott veszünk is,
 Előre!
 Hogyha el kell vészni, nosza,
 Mí vesszünk el ne a haza.
 Előre!

(A verset a tanulók fokozatosan fellelkedve, a sz. kórus belépésétől fokozódó hangerővel adják elő. Aláfestés: Az egész vers alatt lemezről a Kossuth-induló bejátszása!)

14. VERS: Petőfi S.: Egy gondolat bánt engemet... Elmondja: az 5. versmondó. † a szavalókórus az idézőjelbe tett sorokat!

Egy gondolat bánt engemet:
 Ágyban, párnák közt halni meg!
 Lassan hervadni el, mint a virág,
 Amelyen titkos féreg foga rág.
 Elfogyni lassan, mint a gyertyaszál,
 Mely elhagyott, üres szobában áll.

Szavalókórus: „Ne ily halált adj, Istenem,
 Ne ily halált adj énnekem!”
 Legyek fa, melyen villám fut keresztül,
 Vagy melyet szélvész csavar ki tövestül;
 Legyek kőszirt, mit a hegyről a völgybe
 Éget-földet rázó mennydörgés dönt le... —
 Ha majd minden rabszolganép
 Jármát megunva síkra lép
 Pirosló arccal és piros zászlókkal
 És a zászlókon eme szent jelszóval:

Szavalókórus: „Világzsabadság!”
 S ezt elharsogják,
 Elharsogják kelettől nyugatig,
 S a zsarnokság velük megütközik:

Szavalókórus: „Ott essem el én,
 A harc mezején.”
 Ott folyjon az ifjúi vér ki szívemből,
 S ha ajkam örömteli végszava zendül,
 Hadd nyelje el azt az acéli zőrej,

Szavalókórus: „A trombita hangja, az ágyúdőrej,
 S holttestemen át
 Fújó paripák
 Száguldjanak a kivívott diadalra,”
 S ott hagyjanak engemet összetiporva, —
 Ott szedjék össze elszórt csontomat,
 Ha jön majd a nagy temetési nap,
 Hol ünnepélyes, lassú gyász-zenével
 És fátyolos zászlók kíséretével
 A hősokeket egy közös sírnak adják,
 „Kik érted haltak, szent világzsabadság!”

(Aláfestés: A vers első harmadától a Szózat alajátszása lemezről. A vers befejezésekor a Szózat hangjainak végéig a szereplők vigyázz-állásba merevednek, közben leghátul a táncosok egyike a nemzetiszínű zászlót tiszteletadásra meghajtja! A végén egyszerre meghajolnak.)

*

A műsor kb. 25 perc alatt előadható, s így az óraközi szünetek némi átrendezéssel akár a nagyszünetre is elhelyezhető.